

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Андрій ФОМЕНКО

____.____._____

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Публічне право: практика тлумачення та застосування

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: 081 Право

Освітня програма: Право (поліцейські), № 98 від 30.01.2019

Статус навчальної дисципліни: нормативна

Мова навчання: українська

Публічне право: практика тлумачення та застосування: робоча програма навчальної дисципліни. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021. 15 с.

РОЗРОБНИК:

Селіхов Д.А., професор кафедри теорії та історії держави і права, кандидат юридичних наук, доцент;

Сердюк І.А., доцент кафедри теорії та історії держави і права, кандидат юридичних наук, доцент

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Козаченко А.І. – завідувач кафедри теоретико-правових дисциплін Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юрид наук, доцент;

Лаврик Г.В. – завідувач кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», доктор юридичних наук, професор

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права, протокол від «18» червня 2021 р. № 22.

Рекомендовано Науково-методичною радою університету
25.08.2021, протокол № 11

Схвалено Вченою радою університету, рекомендовано для використання в освітньому процесі протягом _____ років, «26» серпня 2021 р., протокол №14
(до 5 років)

Метою вивчення навчальної дисципліни «Публічне право: практика тлумачення та застосування» є формування у здобувачів вищої освіти загальнотеоретичного уявлення про поняття та сутність правозастосовної діяльності як способу організації реалізації норм права; визначення його ролі у механізмі правового регулювання суспільних відносин, вирішенні конкретних юридичних справ і, як наслідок, – утвердженні правопорядку; формування навичок правоінтерпретаційної та правозастосовної діяльності як за відсутності, так і за наявності юридичних колізій та прогалин у національному законодавстві.

1) *науково-юридична*: сформувати у здобувачів вищої освіти вміння та навички проведення науково-дослідної діяльності у галузі права і, зокрема, правозастосування;

2) *загальноосвітня*: засвоєння здобувачами вищої освіти фундаментальних положень теорії правозастосування, зокрема поняття, підстав, принципів, стадій та ефективності цієї форми реалізації норм права, а також оволодіння навичками правоінтерпретаційної та правозастосовної діяльності як за відсутності, так і за наявності юридичних колізій та прогалин у національному законодавстві;

3) *виховна*: сформувати ціннісні орієнтири здобувачів вищої освіти відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, справедливості, поваги до особистості; сприяти формуванню професійних якостей суб'єкта правозастосування.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Правозастосування» вивчається після успішного засвоєння здобувачами вищої освіти теорії держави і права – фундаментальної методологічної юридичної дисципліни, що дозволяє сформувати у здобувачів вищої освіти базові знання про такі самостійні явища правової дійсності, як тлумачення та застосування норм права, а також юридичних дисциплін, що вивчають норми національного процесуального права й особливості окремих різновидів юридичного процесу.

Результати вивчення навчальної дисципліни «Правозастосування»

Згідно з вимогами освітньої програми Здобувачі повинні **знати**:

- 1) понятійно-категоріальний апарат теорії правозастосування;
- 2) стадійність правозастосування;
- 3) механізм застосування норм права;
- 4) зміст та специфіку правозастосування за наявності колізій і прогалин у законодавстві та ін.

вміти:

- 1) аналізувати обставини юридичної справи;
- 2) працювати з нормативно-правовими актами різних галузей законодавства;
- 3) визначати послідовність дій щодо застосування норм права;
- 4) встановлювати особливості застосування норм права за конкретною справою;
- 5) визначати можливі помилки правозастосування.

Обсяг навчальної дисципліни: Додаток 1.1.

Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. Юридична природа публічного права

Історія становлення публічного права. Загальна характеристика публічного права. Елементи публічного права (норми, інститути, галузі). Імперативний метод правового регулювання як визначальний критерій віднесення галузей права до публічного права.

ТЕМА 2. Тлумачення норм права як необхідна умова їх правильного застосування

Юридичне тлумачення: поняття, необхідність та значення. Об'єкт та предмет тлумачення. Сутність тлумачення-з'ясування та тлумачення-роз'яснення.

Основні способи юридичного тлумачення та їх характеристика. Мовний, логічний, історико-політичний, системний, телеологічний та спеціально-юридичний способи тлумачення тлумачення-з'ясування. Тлумачення за суб'єктами. Офіційне тлумачення та його різновиди. Неофіційне тлумачення та характеристика його різновидів.

Правороз'яснювальний процес та його стадії.

Тлумачення норм права за обсягом правового змісту. Буквальне, розширювальне та обмежувальне тлумачення норм права.

Статичне і динамічне тлумачення.

Акт юридичного тлумачення: поняття, його різновиди та співвідношення з нормативно-правовим актом.

ТЕМА 3. Застосування норм права як багатоаспектне явище правової дійсності

Встановлення та аналіз фактичних обставин справи в процесі правозастосування. Вибір норми права, що розрахована на даний випадок, її аналіз, встановлення автентичності її тексту. Прийняття рішення у справі. Здійснення фактичних дій з виконання акта застосування норм права

ТЕМА 4. Стадії процесів тлумачення та застосування норм права

Встановлення та аналіз фактичних обставин справи в процесі правозастосування. Вибір норми права, що розрахована на даний випадок, її аналіз, встановлення автентичності її тексту. Прийняття рішення у справі. Здійснення фактичних дій з виконання акта застосування норм права.

ТЕМА 5. Акти тлумачення та застосування норм права

Ознаки актів застосування норм права: владний характер, юридична сила та забезпеченість державним примусом, індивідуально-правовий характер.

Класифікація актів застосування норм права. За способом прийняття: колегіальні та одноособові. За формою зовнішнього виразу: письмовий акт; усний акт та конклюдентний акт. За юридичною формою (назва документа): укази; постанови; розпорядження; накази; ухвали; протести; рішення. За значенням у юридичному процесі: основні та допоміжні акти.

Співвідношення акту застосування норм права з іншими правовими актами.

ТЕМА 6. Тлумачення та застосування норм окремих галузей публічного права

Юридичне тлумачення: поняття, необхідність та значення. Об'єкт та предмет тлумачення. Сутність тлумачення-з'ясування та тлумачення-роз'яснення.

Основні способи юридичного тлумачення та їх характеристика. Мовний, логічний, історико-політичний, системний, телеологічний та спеціально-юридичний способи тлумачення тлумачення-з'ясування. Тлумачення за суб'єктами. Офіційне тлумачення та його різновиди. Неофіційне тлумачення та характеристика його різновидів.

Правороз'яснювальний процес та його стадії.

Тлумачення норм права за обсягом правового змісту. Буквальне, розширювальне та обмежувальне тлумачення норм права.

Статичне і динамічне тлумачення.

Акт юридичного тлумачення: поняття, його різновиди та співвідношення з нормативно-правовим актом.

ТЕМА 7. Проблеми тлумачення та застосування норм публічного права

Прогалини в законі та способи їх усунення (подолання). Проблеми реалізації норм права при прогалинах у законі. Юридичні колізії: поняття і причини існування. Види юридичних колізій. Колізії в сфері правозастосування. Конкуренція нормативно-правових актів.

Способи усунення та подолання юридичних колізій.

ТЕМА 8. Помилки тлумачення та застосування норм публічного права

Поняття помилок в діяльності правозастосовних органів.

Класифікація помилок в правозастосуванні. Помилки в процесі пізнання (пізнавальні). Помилки в оцінці фактичних обставин справи (оціночні або кваліфікаційні).

Помилки в юридично-значимій діяльності.

Причини помилок в діяльності правозастосовних органів.

Напрями профілактики помилок в правозастосуванні.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за навчальний семестр.

З навчальної дисципліни «Правозастосування» передбачено:

- для денної форми навчання – екзамен;

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

БАЛЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
4	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями . Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
3	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні ; практичні навички та вміння мають поверхневий характер , потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками.
2	Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не несуть істотного характеру ; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки , які потребують подальшого усунення.
1	Слухач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Відсутність на занятті

Для навчальної дисципліни «Публічне право: практика тлумачення та застосування» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають:

- 1) есе;
- 2) презентації результатів виконаних завдань і досліджень;
- 3) кваліфікаційні завдання з дисципліни;
- 4) тестові завдання для проміжного контролю;
- 5) тестові завдання для підсумкового контролю знань здобувачів;
- 6) презентації здобувачів вищої освіти та виступи на наукових заходах.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Максимум 15 балів	
Підготовка словника юридичних термінів з тем курсу	від 5 до 15 балів
Ведення конспекту, що містить навчальний матеріал, передбачений програмою для засвоєння	до 5 балів
Ведення конспекту, що містить положення першоджерел, нормативних актів тощо	до 10 балів
Підготовка презентації з навчальної теми чи з окремого питання	від 5 до 15 балів
Виконання самостійних завдань (за погодженням з викладачем та відповідно до програми курсу)	від 5 до 15 балів

Критерії оцінювання індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти

Максимум 15 балів	
Підготовка доповіді	до 5 балів
Підготовка тексту реферату та доповідь по ньому	до 10 балів
Виконання індивідуальних творчих завдань (за погодженням з викладачем та відповідно до програми курсу)	до 15 балів
Підготовка есе з тематики питань, передбачених цією програмою	до 15 балів
Підготовка тез наукових доповідей, статей та участь у конференціях, круглих столах	до 15 балів

Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни (рекомендовані джерела інформації) Додаток 2.1.

Додаток 1.2.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ
Олександр ЮНІН

ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Публічне право: практика тлумачення та застосування

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: 081 Право

на 2021/2022 навчальний рік

Форма навчання: ДЕННА

Обсяг: 4 кредити ЄКТС (120 годин).

Факультет: ФПФODP

Курс: 1 Група: МП-ДР-021

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Юридична природа публічного права	14	6	2	2	2	8
2.	Тлумачення норм права як необхідна умова їх правильного застосування	15	6		4	2	9
3.	Застосування норм права як багатоаспектне явище правової дійсності	17	8	2	2	4	9
4.	Стадії процесів тлумачення та застосування норм права	15	6		4	2	9
5.	Акти тлумачення та застосування норм права	15	6	2	2	2	9
6.	Тлумачення та застосування норм окремих галузей публічного права	15	6	2	2	2	9
7.	Проблеми тлумачення та застосування норм публічного права	17	8	2	2	4	9
8.	Помилки тлумачення та застосування норм публічного права	15	6	2	2	2	8
	Разом за семестр	120	50	10	20	20	70
	Форма підсумкового контролю		екзамен				

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права протокол від «19» червня 2020 р., № 21.

Завідувач кафедри

Валентина БОНЯК

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Публічне право: практика тлумачення та застосування

Освітній ступінь: магістр
Спеціальність: 081 Право

на 2021/2022 навчальний рік

Підручники:

1. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів вищих навчальних закладів / М. В. Цвік та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.
2. Загальна теорія права : підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2016. 392 с.
3. Теорія держави і права : підручник / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.
4. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

Навчальні посібники та інші методичні матеріали:

1. Вопленко Н. Н. Реализация права. Волгоград : Изд-во Волгоградского государственного ун-та, 2001. 48 с.
2. Дудаш Т. І. Практика Європейського суду з прав людини : навч. посіб. 3-тє видання. Київ : Алерта, 2016. 488 с.
3. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посіб. / кол. авт. ; за ред. В. О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 224 с.
4. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права : навч. посіб. / за ред. Б. В. Малишева. Київ : Реферат, 2010. 260 с.
5. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : компендіум / О. В. Сердюк та ін. ; за заг. ред. О. В. Сердюка, І. В. Яковюка. Харків : Право, 2017. 374 с.
6. Теорія та практика правозастосування у тестових завданнях : навч. посіб. / за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ : «Хай-Тек Прес», 2017. 316 с.
7. Старостюк А. В. Застосування норм права : навч. посіб. Ірпінь, 2007. 137 с.

Монографії та наукові видання:

1. Бобровник С. В. Компромiс i конфлiкт у правi: антрополого - комунiкативний пiдхiд до аналізу. Київ : Видавництво «Юридична думка», 2011. 384 с.
2. Барак А. Судейское усмотрение. Перевод с английского. Москва : Издательство НОРМА, 1999. 376 с.
3. Бочаров Д. О. Доказування у правозастосовчiй дiяльностi: загальнотеоретичнi питання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харкiв, 2007. 20 с.
4. Бочаров Д. О. Поняття «правозастосовча дiяльнiсть»: операцiональний аспект. *Право України*. 2008. № 3. С. 115–118.
5. Бочаров Д. О. Правозастосовча дiяльнiсть: поняття, функцiї та форми : проблемнi лекцiї. Днiпро, 2006. 74 с.
6. Бочаров Д. О. Про мiсце доказового права у системi права. *Право України*. 2003. № 2. С. 30–34.
7. Бочаров Д. О. Функцiонування доказiв як семiозис: вiд фактичних даних – до фактiв. *Право України*. 2012. № 7. С. 127–133.
8. Бочаров Д. О. Юридичний доказ як динамiчна знакова конструкцiя. *Право України*. 2011. № 2. С. 186–192.
9. Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права : монографiя. Київ : Ін-т держави i права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 180 с.
10. Вопленко Н. Н., Рожнов А. П. Правоприменительная практика: понятие, основные функции. Волгоград : Изд-во Волгоград. гос. ун-та, 2004. 205 с.
11. Головченко В. В., Головченко О. В. Правозастосування i захист прав людини в сувереннiй Україні : монографiя. Чернiгiв, 2012. 327 с.
12. Губаева Т. В. Язык и право. Искусство владения словом в профессиональной юридической деятельности. Москва : Норма, 2004. 160 с.
13. Гусарев С. Д. Юридична дiяльнiсть: методологiчнi та теоретичнi аспекти. Київ : Знання, 2005. 375 с.
14. Дiя права. Інтегративний аспект : монографiя / кол. авторiв ; вiдп. ред. Н. М. Онiщенко. Київ : Видавництво «Юридична думка», 2010. 360 с.
15. Жук А. Правозастосування (iнтелектуально-вольовий бiк). *Мiжнародна полiцейська енциклопедiя* : у 10 т. / вiдп. ред. Ю. І. Римаренко та iн. Київ : Ін Юре, 2003. Т. 1. С. 804–806.
16. Завгороднiй В. А. Вплив практики Європейського Суду з прав людини на правозастосовну дiяльнiсть в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 10–14.
17. Завгороднiй В. А. Правова природа рiшень Європейського Суду з прав людини. *Науковий вiсник Мiжнародного гуманiтарного унiверситету. Серiя: Юриспруденцiя*. 2015. №15. Том.1. С. 19–22.
18. Завгороднiй В. А. Правовi акти Європейського Суду з прав людини: види, юридичнi наслiдки та значення. *Науковий вiсник Ужгородського нацiонального унiверситету. Серiя Право*. 2016. № 40. С. 144–150.

19. Капліна О. В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права : монографія. Харків : Право, 2008. 296 с.

20. Кашанина Т. В. Юридическая техника. 2-е изд. Москва : Норма, ИНФРА М, 2011. 496 с.

21. Ковальски М. Уважение личной и семейной жизни, жилища и корреспонденции на основании ст. 8 Европейской конвенции прав человека – основные проблемы. Варшава, 2007. 68 с.

22. Лилак Д. Колізія і конкуренція законів. *Право України*. 2001. № 4. С. 18–20.

23. Мамай Е. А. Эффективность правоприменительных процедур: (теория, практика, техника) : монография / под науч. ред. В. А. Толстика. Москва : Юрлитинформ, 2012. 221 с.

24. Матат Ю. До питання застосування правоположень з метою подолання прогалин у законодавстві. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 87–91.

25. Матвеева Л. Правозастосовчі акти та акти тлумачення права. *Міжнародна поліцейська енциклопедія* : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко та ін. Київ : Ін Юре, 2003. Т. 1. С. 798–800.

26. Циппеліус Р. Методика правозастосування. Київ : ТОВ «ВО «Юстініан»», 2016. 192 с.

27. Перепелюк А. М. Механізм застосування права: структура та критерії ефективності (загальнотеоретичний аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2016. 224 с.

28. Сердюк І. А. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «застосування норм права». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3 (49). С. 124–130.

29. Сердюк І. А. Термінологічна невизначеність категорії «тлумачення» в аспекті розкриття змісту об'єктивного права. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 1 (69). С. 44–56.

30. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «тлумачення норм права». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3 (71). С. 35–42.

31. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «правовий акт». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1 (80). С. 76–83.

32. Сердюк І. А. Вживання термінів «правовий акт» і «юридичний акт» в сучасній юридичній науці. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. URL: www.lsej.org.ua.

33. Сердюк І. А. Акт безпосередньої реалізації норм права: поняття, особливості та види. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 2. С. 22–29.

34. Сердюк І. А. Класифікація правових актів: аналіз існуючих та нові підходи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 87–94.

35. Сердюк І. А. Поняття та особливості акта застосування норм права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 4. С. 43–51.

36. Сердюк І. А. Реалізація норм права: питання термінологічної визначеності та змістовної наповненості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 76–82.

37. Сердюк І. А. Плюралізм підходів до визначення кількісного аспекту стадій правозастосовного процесу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 69–75.

38. Слинько Д. В. Юридичний процес: історія, практика : монографія. Харків : Вид-во «НТМТ», 2017. 415 с.

39. Соловйов О. В. Міжнародні договори та міжнародно-судова практика їх застосування як джерела національного права (за матеріалами застосування в Україні Європейської конвенції з прав людини та практики Страсбурзького суду) : Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України / редкол. : П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. Серія І. Дослідження та реферати. Вип. 26. Київ : АОК, 2012. 164 с.

40. Спектор Е. И. Пробелы в законодательстве и пути их преодоления : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Москва, 2003. 127 с.

41. Правоприменение: теория и практика : монограф. / Н. Т. Вишневская и др. ; отв. ред. Ю. А. Тихомиров. Москва : Формула права, 2008. 431 с.

42. Тодика Ю. М. Тлумачення Конституції і законів України: теорія та практика : монографія. Харків : Факт, 2001. 328 с.

43. Толстик В. А., Дворников Н. Л., Каргин К. В. Системное толкование норм права. Москва : Юриспруденция, 2010. 136 с.

44. Уваров В. Г. Застосування практики Європейського Суду з прав людини та норм міжнародно-правових актів в удосконаленні кримінального судочинства України : монографія / за заг. ред. В. М. Тертишника. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2012. 268 с.

45. Шевчук С. Судовий захист прав людини : Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Вид. 2-е, випр., доп. Київ : Реферат, 2007. 848 с.

Інтернет-ресурси:

1. Lex: правовий портал. URL: <http://ukr-pravo.at.ua> (дата звернення 18.06.2021).

2. Бібліотека Інституту поглиблених правничих студій. URL: <http://ials.sas.ac.uk/library/library.asp> (дата звернення 18.06.2021).

3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua (дата звернення 18.06.2021).

4. Німецькі бібліотеки. URL: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de> (дата звернення 18.06.2021).

5. Підручники он-лайн. URL: <http://textbooks.net.ua> (дата звернення 18.06.2021).

6. Портал «Право України». URL: <http://pravo-ukraine.org.ua> (дата звернення 18.06.2021).

7. Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету. URL: <http://library.law.yale.edu> (дата звернення 18.06.2021).

8. Юридичний портал: навчальна і довідкова література. URL: <http://urport.inf.ua> (дата звернення 18.06.2021).

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права, протокол від «19» червня 2021 № 21.

Завідувач кафедри

Валентина БОНЯК